

**VIRU-JAAGUPI RAAMATUKOGU
2024. AASTA TEGEVUSE ARUANNE**

Sisukord

Aasta lühikokkuvõte	3
Juhtimine ja personal	3
Hoone ja ruum. Ligipääsetavus. Innovatsioon	5
Kogude kujundamine.....	7
Lugejateenindus ja raamatukoguteenused.....	9
Raamatukogu turundus.....	12
Eesmärgid tulevaks aastaks.....	12

Aasta lühikokkuvõte

- **Millised olid aruandeaasta tähtsündmused?**

Vinni valla raamatukogude lugejatele õppe-ekskursioon Valga- ja Võrumaale : kirjanike ja luuletajatega seotud kultuurilugu omavad paigad.

Vinni valla raamatukogude ühisüritus aktiivsetele lugejatele- lastele (Piip ja Tuut etendus), eesmärk innustada lapsi lugema.

Lääne-Virumaa raamatukogutöötajate seminar Viru-Jaagupis. Ühe teemana viis raamatukogutöötaja läbi kohalikku kultuurilugu tutvustava ekskursiooni Viru- Jakobi kirikus ja kirikuaias.

- **Millised olid tegevused teema-aastal?**

Kohvilõuna lugejatele: reisimuljed Püreee poolsaarelt.

- **Millised olid uued märkimisväärsed tegevused ja teenused?**

Uuena võib märkida ühekordset keeleõpikute korjet ja annetamist kogukonnas viibivatele ukrainlastele.

- **Kas aruandeaastaks seatud eesmärgid täideti?**

Eesmärk on olnud kogukonna liitmine, lugemusharjumuste juurutamine laste seas, kodupaigaga seotud kultuuritegelaste ja pärimuskultuuri tutvustamine tavalisest laiemale kuulajaskonnale. Suulise tagasiside järgi on need eesmärgid liikunud järjekindlalt positiivses suunas.

- **Üle-eestilise rahulolu-uuringu rahuloluindeks**

Uuringute järgi oli rahuloluindeks 9,7. Kõige rohkem oli hinnatud meeldivat teenindust ja personali sõbralikkust ja abivalmidust ning uusi meeldivaid raamatukoguruume.

Juhtimine ja personal

Vi nni val d	1. Ela nike arv	2.1 Registrik oodiga raamatuk ogude arv	2.2 Keskraamat ukogude arv	2.3 Haruraamat ukogude arv	2.4 Rändraamat ukogude arv	2.Kokk u (2.2+2. 3+2.4)	3.Teenindus punktide arv
20 23	813	1	0	0	0	0	0
20 24	786	1	0	0	0	0	0

- **Juhtimine**
- **Muudatused raamatukoguvõrgus**

Muudatusi raamatukoguvõrgus ei olnud. Vinni vallas ei ole haruraamatukogusid moodustatud.

- **Rahvaraamatukogu nõukogu**

Raamatukogul ei ole nõukogu

- **Rahvaraamatukogu arengukava**

Raamatukogul ei ole eraldi arengukava, kõikide Vinni valla raamatukogude arengukava on kinnitatud dokumendis „Vinni valla arengukava aastatel 2019- 2030“. Raamatukogude arenguvajadused ja selle saavutamise teed on selles kajastatud.
/https://www.vinnivald.ee/documents/1431677/17497005/Vinni+valla+arengukava

- **Eelarve**

Põhieelarve	Seisuga 31.12.23 €	Seisuga 31.12.24 €	Muutus %
Eelarve kokku	19 778	20 287	+2.5
Personalikulu	15 253	15 676	+2.7
Komplekteerimiskulu	4 285	4 371	+1.9
sh KOV-ilt	2 638	2 780	+5.0
sh riigilt	1 647	1 591	-3.4
sh KuM-ilt	0	0	0
Investeeringukulu	0	0	0
sh KOV-ilt	0	0	0
sh riigilt	0	0	0
sh KuM-ilt	0	0	0
Infotehnoloogiakulu	240	240	0

- **Raamatukogu projektid**

- Projektitaotlusi ei esitatud

Projekti nimi	Toetuse allikas	Projekti periood	Eraldatud summa	Projekti üldmaksumus	Staatuse (lõpetatud, käimasolev vms)

- **Personal**

Töötajate arv	Täidetud töökohtade arv (FTE)
1,0	1,0

- **Olulisemad muudatused personali korralduses**

Muudatusi personali korralduses ei olnud.

- **Erialahariduse ja kutse omandamine**

Ei toimunud

- **Täienduskoolitused**

Koolitusteema	Koolituste arv
Juhtimine, sh. projektijuhtimine	
Raamatukogutöö kvantitatiivne ja kvalitatiivne hindamine, sh. statistika ja uuringud	
Meeskonnatöö ja koostööoskused	1
Isikuandmete kaitse ja autoriõigused	
Kogude kujundamine ja haldamine	
Teenuste pakkumine ja arendus(kultuuritöötajate õppereis L-Eesti kultuuriasutustesse)	1
Klienditeenindus	
Ligipääsetavuse tagamine ning erivajadustega või puuetega inimeste teenindus	
Digi- ja meediapädevused	
Koolituste ja ürituste korraldamine, sh koolitamine	1
Kultuur ja kirjandus	1
Jutuvestmise koolitus	1

Aruandeaastal olid koolituste fookuses kultuur, kirjandusürituste organiseerimine ja jutuvestmise oskus. Jutuvestmise koolitusel saadud teadmisi on rakendatud üritustel perekodu lastega. Kahepäevaselt õppereisilt kultuuritöötajatega Lõuna-Eestisse on saadud ideid, mida on kasutatud seeniorklubi üritustel, samuti on neid plaanis kasutada 2025 a. lugejateraisi kava ja teemade kokkupanekul.

Hoone ja ruum. Ligipääsetavus. Innovatsioon

- **Hoone ja ruum**

Raamatukogu ruumide seisund on hea, kuna 2022 aastal kolis raamatukogu värskelt kapitaalremondi läbinud ruumidesse I korrusel. Majas on pelletküte ja ruumide soojust saab vajaduse järgi reguleerida. Remondivajadust ei ole.

- **Ligipääsetavus**

- Ligipääsetavus raamatukogu ruumidele on hea, kuna raamatukogu asub esimesel korrusel. Maja ees on parkla ja jalgratastele hoiurest. Bussijaam jääb 250 m kaugusele. Busside sõidugraafiku tihedus väiksematesse ümbruskonna küladesse on ühisransporti vajavate lugejate jaoks piisav. Samuti hooldab vald korralikult talviseid kergliiklusteid ja raamatukogu on iga ilmaga ligipääsetav.

- **Ligipääs raamatukogu ruumidele ja teenustele**

Ligipääsetavuse aspektid	Jah/ei
Raamatukogu kodulehel on toodud vajalik info erivajadustega inimestele pakutavate võimaluste ning ruumide kohta	ei

Raamatukogu kodulehel on info Pimedate raamatukogu ja selle võimaluste kohta	ei
Raamatukokku on paigaldatud taktilised tähised	ei
Raamatukogu pakub regulaarselt koduteenindust	jah
Raamatukogusse pääseb mugavalt ilma kõrvalise abita ka ratastoolis, piiratud liikumisvõimega või lapsevankriga külastaja	ei
Ratastoolis, piiratud liikumisvõimega või lapsevankriga külastajad pääsevad ilma kõrvaliseabita mugavalt kõikidesse raamatukogu ruumidesse	ei
Raamatukogus on nõutele vastav invatualett	ei
Raamatukogu juures on invaparkimiskohad või invatranspordile on muul viisil tagatud parkimisvõimalus	ei
Kuuldeaparaadi kasutajal on raamatukogus võimalik kasutada silmusvõimendit	ei
Raamatukogu lahtiolekuajad arvestavad ühistranspordigraafikutega	jah
Raamatukogu on avatud vähemalt ühel nädalavahetuse päeval	ei
Muu (nimetada)	

- **Koduteenindus**

Koduteeninduse teenused	Kordade arv	Kasutajate arv
Väljaannete laenus	0	0
Kasutajakoolitus	0	0
Digipädevuste alane nõustamine	0	0
Muu (nimetada)	0	0

Varem koduteenindust vajanud lugejad liikusid kaugemale hooldekodusse ja momendil selle teenuse järgi vajadust ei ole.

- **Teenused teistele asutustele**

Teenused teistele asutustele	Kordade arv	Osavõtjate arv
Vinni Perekodu	2	14
Kulina Lasteaed	1	40
Seniorklubi „Elutark“	3	75

Korraldatud on erinevaid temaatilisi üritusi (jõuluüritus, huumoripäev, joonistusvõistlus, reisimuljete päev jt.), välja pandud näituseid : kodulugu ja kogukonna kroonika, uued ilmunud raamatud, kutsutud on külalisi, räägitud reisimuljeid Vinni valla parimatele lugejatele pandud kokku reisikava ja viidud reisijuht-giidina läbi ühepäevane kirjanduslooline ekskursioon kohtadesse Lõuna-Eestis, mis seotud erinevate kirjanikega (Pokumaa – E.Valter, Sangaste – A.Gailit, Urvaste- M. Heiberg jpt.)

- **Innovatsioon**
- **Raamatukogu pakutavad/kasutatavad innovaatilised/infotehnoloogilised võimalused**

Innovaatilised/infotehnoloogilised lahendused	Mitmes raamatukogus?
Raamatukogusüsteem URRAM	1
Raamatukogusüsteem RIKS	
Raamatukogusüsteem Sierra	
Raamatuid saab laenutada igal ajal laenutuskapi kaudu	
Raamatuid saab tagastada igal ajal tagastuskasti, tagastusluugi või laenutuskapi kaudu	1
Raamatukogus on iseteeninduslahendused (laenutusautomaadid)	
Raamatukogu pakub avatud raamatukogu teenust (24/7)	
Raamatukogu pakub kasutajatele kaugtöökohta/individuaaltööruumi	1
Raamatukogu pakub kasutajatele rühmatööruumi	1
Raamatukogu pakub kasutajatele konverentsitehnikat	
Raamatukogu pakub kasutajatele vähemalt ühte kaamera ja mikrofoniga arvutit (nt koosolekuteks)	
Raamatukogus saab kasutada helistuudiot (nt muusika, taskuhäälingute loomiseks)	
Raamatukogus saab kasutada videostuudiot (nt videote, vlogide loomiseks)	
Raamatukogus on kasutusel RFID lahendus	
Raamatukogus on vähemalt üks AIP arvuti	1
Raamatukogus saab kasutada WiFi ühendust	1
Raamatukogus saab kasutada printerit ja/või skännerit ja/või koopiamasinat	1
Raamatukogus saab värviliselt printida	
Muud teenused (nimetada)	

- **Tähtsamad arendustegevused infotehnoloogia vallas**

Arendustegevusi infotehnoloogia vallas ei olnud.

- **Iseteeninduslike teenuste kasutus**

Laenutuskappi raamatukogul ei ole ja iseseisvalt lugejad ei laenuta.

Kogude kujundamine

- **Komplekteerimise põhimõtted**

Komplekteerimispõhimõtted on avalikustatud Vinni Valla raamatukogude veebilehel ja neid uuendatakse vastavalt vajadusele. Üldpõhimõte on, et tellida tuleb igale lugejarühmale ja ilukirjanduses oleks piisav valik eesti kirjanike uudisteoseid.

- **Kogude kasutatavus ja seosed lugejate sihtrühmadega**

Kogude ringlus on 0,4. Kõige rohkem loetakse ilukirjandust, millest märkimisväärse osa moodustab krimikirjandus. Rohkem on hakatud nõudma kaasaegsete eesti ilukirjandust, kuid vanemad inimesed soovivad meelde tuletada ka kirjandusklassika teoseid. Erii populaarsed on eesti krimikirjanike uudisteosed. Vähemaks on jäänud aimekirjanduse lugemist, kuna tarbitakse internetis leiduvat kergemini loetavat informatsiooni. Endiselt on populaarsed kõik reisimist puudutavad raamatud. Ajaloo lugejaid on vähemaks jäänud ja need on valdavalt meessoost lugejad. Jätkuvalt on lemmikirjanikeks eestlastest M.Ernits ja U.Tinnuri, kelle uutele raamatutele moodustub kergesti järjekord. Lugeja küsib rohkem kergestiloetavat positiivse alatooniga ilukirjandust.

- **Raamatukogu komplekteerimine (trükis, e-raamat, audioraamat): analüüs ja hinnang**

Jätkuvalt on lemmikirjanikeks eestlastest M.Ernits ja U.Tinnuri, kelle uutele raamatutele moodustub kergesti järjekord. Lugeja küsib rohkem kergestiloetavat positiivse alatooniga ilukirjandust. Raamatukogu jälgib kirjandusega seotud tele- ja raadiosaateid, et tellida kindlasti neid raamatuid, mida seal on tutvustatud. Lugejad küsivad tihti lugeda just seal propageeritud raamatuid, kuna vaatavad ja kuulavad samuti neid saateid.

Juurde tuli 204 raamatut, millest 155 oli laste- ja ilukirjandus. Võõrkeelseid raamatuid ei ole tellitud. Ajakirju tuli juurde neli nimetust. Ühe piirkonna elaniku kohta on hangitud 0.25 trükist

- **Perioodika komplekteerimine: analüüs ja hinnang**

Vastavalt komplekteerimiseeskirjadele olid 2024 a komplekteeritud loetavamad päevalehed (Postimees koos lisalehtedega, Maaleht koos lisadega, maakonnaleht Virumaa Teataja). Tellitud oli neli ajakirja, kõige populaarsem on lugejate seas ajakiri „Eesti Naine“. Kohapeal laenutavate ajalehtede ja ajakirjade laenus on kasvanud, sest paljude kasutajate hinnangul ei ole neile tellimishinnad enam taskukohased. Lugejateks on vanemaealised ja keskealised. Raamatukogust on võimalik koju laenutada ka ajalehti ja seda tehakse üsna aktiivselt.

- **Muude väljaannete komplekteerimine: analüüs ja hinnang**

Auviseid ei komplekteeritud

- **Esemete komplekteerimine: analüüs ja hinnang**

Esemeid ei laenutata.

- **Annetuste osakaal kogude juurdekasvust**

- Annetuste osakaal on väga väike, juurde tuli 3 teavikut.

- **Inventuurid ja mahakandmised**

- Inventuuri 2024 a. ei tehtud. Kogudest kustutati 404 aegunud ja kulunud teavikut.

Lugejateenindus ja raamatukoguteenused

- **Lugejaküsitlused**

Lugejaküsitlus oli anonüümne ja see viidi läbi 2024 a kevadel. Lugejate tagasiside raamatukogu teenuste, ruumide ja raamatukoguhoidja töö kohta oli valdavalt positiivne.

- **Üleriigilise rahulolu-uuringu tulemused**

Rahuloludeks oli 9,7. Kümnest vastajast 3 kasutajat andis hinnanguks 9 ja seitse 10.

- **Raamatukogu kasutamine ja teenused**

- **Avalikule teabele ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse elektroonilistele teenustele juurdepääs**

Uusi AIP arvuteid juurde hangitud ei ole, kuna AIP leiab vähe kasutust ja olemasolevast arvutist piisab.

- **Muudatused ja uuendused teeninduskorralduses ning teenustes, sh e-teenustes**

Muudatusi ja uuendusi teeninduskorralduses ei olnud.

- **Lugejad**

Lugejad 2023	Lugejad 2024	Muutus (+/-)
99	100	+1

Lugejaid, kes laenutavad korraga rohkem, on vähemaks jäänud(surnud, hooldekodusse liikunud). Uued juurdetulijad laenutavad üks-kaks raamatut korraga. Nimekirja tekib juurde ka selliseid luigejaid, kes laenutavad , kuna teistes raamatukogudes soovitud raamatutel on liiga pikad järjekorrad või kui näiteks piirkonna raamatukogus ei ole soovitud raamat. Näiteks koolikohustuslik raamat või populaarne uudiskirjandus.

- **Külastused**

Külastused 2023	Külastused 2024	Muutus (+/-)
2650	2255	-395

Külastused vähenesid enamasti nende arvelt, kes eelmisel aastal külastasid uudistamiseks uusi raamatukoguruume.

- **Laenutused**

Laenutused 2023	Laenutused 2024	Muutus (+/-)
3650	3670	+20

Laenutuste arv kasvas kohalaenutuste arvel, kuna rohkem oli väljas raamatunäitusi, samuti vaatavad lapsed raamatuid rohkem kohapeal(k.a. üritused) kui laenutavad neid koju. Kord kuus teeb raamatukogu tutvustuse uutele raamatutele korrus kõrgemal seenioride üritusel, kus seenorid nendega ürituse vaheajal meelsasti tutvuvad.

- **MIRKO teenus**

Raamatukogu ei osale MIKRO teenuses.

- **Ülevaade RVL teenusest**

RVL teenus toimib kõikide teiste valla raamatukogude ja Rakvere Keskraamatukoguga. Välja laenutati 35 ja sisse 38 teavikut. RVL laenutatakse raamatuid, mida koolikohustuslikus kirjanduses ühes raamatukogus ei jätku või raamatuid, mida pole sinna tellitud.

- **Infopäringud**

Päringud 2023	Päringud 2024	Muutus (+/-)
17	25	+ 8

Infopäringuid oli enamasti kolme liiki. Dokumentdiotsing näit.KOV määrused, rohkem oli faktiotsingut ja ja teemaotsingut (kui ise ei ole kodus piisavalt intenetist infot osatud leida) . Teemaotsingutel on lugejaid suunatud ka aimekirjandusraamatutest täiendavat infot otsima. Enamasti otsivad infot vanemad inimesed, lisaks lapsevanemad, kui koolis on antud õpilasele mõni spetsiaalne teemakäsitus.

- **Virtuaalüritused, -koolitused ja -näitused**

Ei korraldatud.

- **Tasulised teenused**

- Tasulistest teenustest pakutakse printimist, paljundamist, kopeerimist.

- **Laste- ja noorteteenindus**

Lug-d 2023	Lug-d 2024	Muutus (+/-)	Külast-d 2023	Külast-d 2024	Muutus (+/-)	Laenut 2023	Laenut 2024	Muutus (+/-)
35	45	+10	234	290	+56	120	115	-5

Nii alla 16 aastased kui ka gümnaasiumi lõpuklasside õpilased laenutavad koju enamasti kohustuslikku koolikirjandust ja muid raamatuid sirvitakse raamatukogus kohapeal või loetakse neid raamatutega seotud ürituste käigus. Laste külastuste arv kasvas korraldatud ürituste arvelt.

- **Laste- ja noortekirjanduse komplekteerimine**

Lastekirjandust on komplekteeritud vastavalt vajadusele: rohkem on tellitud pildiraamatuid nooremale koolieale, kuna selles vanuses lapsed käivad raamatukogu lasteüritustel kõige

aktiivsemalt. Täiendust koolikohustuslikule kirjandusele ei tellitud, kuna seda soetati piisavalt juurde eelmisel aastal.

- **Laste ja noorte lugemisharjumuste kujundamine, arendamine ja üritused**

Üritustel lastega on peamisteks teemadeks olnud tähtpäevad(jõulud, emadepäev, sõbrapäev). Kõikide lasteüritustel on üheks alateemaks kindlasti lasteraamatute kasutamine kohapeal (näit. ettelugemine, mõistatusmängud, joonistamisvõistlus jne)

Üritustest: külas käis lasteaed- raamatupäev , külas käib rühm perekodu lapsi – piparkoogi kaunistamise töötuba, joonistusvõistlus jt. üritused. Lasteaialastele on tähtis varakult õpetada pildiraamatute vaatamist ja kujutlusvõime arendamist, et sealt edasi kujundada neis ka lugemisharjumust. Perekodu lastest käib raamatukogu üritustel selline rühm, kelle ürituste ettevalmistamine ja läbiviimine nõuab rohkem kannatust ja nuputamist, kuna tegemist on lastega, kellel on tugevad keskendumishäired. Lühiajalised põnevad käelised tegevused on näidanud positiivset arengut. Aktiivsetele lugejatele- lastele korraldavad valla raamatukogud ühisüritust kord aastas. Sellel aastal premeeriti parimaid lugejaid Piip ja Tuut etendusega.

- **Raamatukogu kui kogukonnakeskus**

Üritused/tegevused 2023	Üritused/tegevused 2024	Muutus (+/-)
11	13	+2

Raamatukogu on koostöös teiste majas tegutsevate ühendustega aidanud korraldada kohvilõunaid, kus on külalisteks olnud kirjanikud, rahvakultuuri aktivistid jt. Koostanud ürituste kroonikaid ja fotonäitusi. Üritustel on tutvustanud ka kohalikku kodulugu. Läbi on viidud huumoripäev seenioridele ja reisimuljete kohvilõuna. Seeniorid saavad alati vajaduse korral individuaalset abi ja õpet veebis tegutsemiseks. Parimatele lugejatele om korraldatud kirjandusalane ekskursioon. Raamatukogu ruume on vajadusel kasutanud kaugõppe üliõpilased.

Üritused/tegevused	Arv
Kirjandusega seotud näitused ja väljapanekud	5
Lugejate kohtumised kirjanike ja kirjandustegelastega	1
Lugejamängud ja -võistlused	1
Kodulooga seotud sündmused ja väljapanekud	3
Kunsti- või käsitöönäitused	0
Kontserdid või muusikasündmused	0
Info- ja digipädevuste alane nõustamine ja juhendamine	3
Üldharivad loengud ja töötoad	3
Kodulooline ekskursioon kirjanikega seotud paikadesse-L-Eestis	1

- **Kasutajakoolitused**

Koolitused 2023	Koolitused 2024	Muutus (+/-)
0	0	0

Eraldi väljakuulutatud kasutajakoolitust ei olnud, kuna selleks puudub nõudlus, küll aga toimus üksikisikute- lugejate tunniajalisi juhendamisi, kes vajasid seda jooksvalt. Teemadeks oli näiteks arvete maksmine, ajalehtede tellimine, lennupiletite check-in teostamine jne. digikeskkonnas, samuti e-maili kasutamine ja mobiiltelefoni äpid. Mobiiltelefoni alast nõu vajavad seeniorid, kui kaugemalelavad lapsed on telefoni kinkinud, kuid ei ole olnud aega sinna vajalikku seadistada ega kasutamist lahti seletada.

- **Koostööpartnerid**

Kõige paremini on sujunud koostöö kohaliku seniorklubiga: on tehtud kultuuriloolisi ettekandeid, läbi viidud huumoripäev, reisirühmade õhtu ja jäädvustatud klubi kroonikat nii sõnas kui pildis (k.a. fotonäitus)

Vinni Perekodu nooremale koolieale on korraldatud jõuluüritus raamatukogus, ettelugemistund ja käelised arendavad tegevusi koostöös majas tegutseva psühholoogiga.

Koostöö teiste valla raamatukogudega ürituste korraldamisel: näit. parimatele lugejatele-lastele ühisüritus (Piip ja Tuut), valla raamatukogude parimatele lugejatele kodulooline ekskursioon Lõuna-Eestis. Koostöö on olnud hea.

Raamatukogu turundus

- **Turunduskanalid**

Peamised kanalid raamatukoguteenuste tutvustamiseks olid Vinni Valla raamatukogude koduleht ja valla enda koduleht, samuti trükisena ilmuv „Koduvalla Sõnumid“, kuhu raamatukogude koordinaator edastab infot kõikide valla raamatukogude kohta.

- **Väljaannete publitseerimine**

Raamatukogu ei ole 2024 a väljaandeid publitseerinud.

Eesmärgid tulevaks aastaks

Eesmärgiks on jätkuvalt toetada raamatukogu poolt korraldatavate üritustega kogukonna liitmist ja lõimumist. Näiteks organiseerida ja läbi viia parimatele lugejatele traditsiooniline ühepäevane ekskursioon Viljandimaale, genereerida ideid seenioride ürituste korraldamiseks ja aidata neid ürituse päeval ka läbiviimisel, teha jätkuvalt koostööd valla teiste raamatukogudega nii lastele kui ka täiskasvanutele mõeldud ürituste läbiviimisel. Aktiivselt tuleb osaleda E. Vilde juubeliaastat tähistavatel ülevallalistel üritustel. Enamike selleteemaliste ürituste otsesed läbiviijad või aktiivsed kaasaaitajad on valla kõik raamatukogud. Eesmärgiks on ka raamatukogu enda piirkonna kogukonnale (nt. seniorklubi) tutvustada eraldi ürituste käigus E. Vilde elulugu ja loomingut (k.a. näitused). Plaanis on kaasata raamatukogu tegevustes rohkem kohalikus noortemajas käivaid lapsi.